

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 661/2022-39

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátskou kanceláriou Pacalaj, Palla a partneri, s. r. o., Námestie SNP 3, Trnava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Jozef Palla, proti postupu Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Cb 22/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Cb 22/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Okresnému súdu Piešťany **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Cb 22/2019 konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **2 000 eur**, ktoré jej **j e** Okresný súd Piešťany **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Piešťany **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **758,53 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 661/2022-18 z 1. decembra 2022 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky doručенú ústavnému súdu 19. apríla 2022, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Piešťany (ďalej len „okresný súd“) v konaní označenom v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje, aby ústavný

súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal jej primerané finančné zadosťučinenie v sume 4 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a pripojeného spisu okresného súdu sp. zn. 4 Cb 22/2019 vyplýva, že sťažovateľka podala 5. apríla 2019 na okresnom súde návrh na zaplatenie sumy 20 288,88 eur s príslušenstvom proti spoločnosti [REDAKOVANÉ]. Konanie je vedené pod sp. zn. 4 Cb 22/2019. Platobný rozkaz vo veci bol vydaný 20. júna 2019. Na základe odporcom podaného odporu bol platobný rozkaz zrušený. Sťažovateľka podaním z 20. januára 2020 požiadala o nariadenie pojednávania v čo možno najskoršom termíne, ktoré ostalo bez reakcie okresného súdu, preto pristúpila k podaniu prvej sťažnosti na postup súdu pre porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Sťažnosť vyhodnotil predseda okresného súdu ako nedôvodnú. Okresný súd nariadil vo veci (v čase podania ústavnej sťažnosti) celkovo šesť termínov pojednávania (na 18. november 2020, 17. marec 2021, 19. október 2021, 11. január 2022, 24. marec 2022 a 11. august 2022). Všetky termíny pojednávania v predmetnej veci boli zrušené s poukazom na existenciu zákonnej prekážky podľa § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 62/2020 Z. z.“). Na rušenie termínov pojednávania reagovala sťažovateľka druhou sťažnosťou predsedovi okresného súdu, ktorý v upovedomení o jej vybavení poukázal na existenciu zákonnej prekážky v zmysle zákona č. 62/2020 Z. z., ako aj na preťaženosť súdu. Sťažovateľka neskôr podala aj tretiu sťažnosť na postup súdu.

3. V sťažovateľkinej veci nebolo ani po podaní ústavnej sťažnosti právoplatne rozhodnuté. Vo veci bol nariadený termín pojednávania na 22. november 2022, ktorý bol zrušený a nariadený nový termín na 21. február 2023.

4. Sťažovateľka namieta, že konanie prebieha (v čase podania ústavnej sťažnosti) už viac ako tri roky bez toho, aby sa uskutočnilo jediné pojednávanie. Rušenie nariadených termínov pojednávania z dôvodu existencie zákonnej prekážky považuje za neprimerané, keďže nezohľadňuje skutočnú mieru ohrozenia osôb zúčastňujúcich sa pojednávania v čase stabilizovanej pandemickej situácie. Zároveň nesúhlasí s odročovaním pojednávania o viac ako tri mesiace, čo je podľa jej názoru v rozpore s judikatúrou ústavného súdu, podľa ktorej má súd konať najmenej v trojmesačných intervaloch. Postupom okresného súdu tak podľa sťažovateľky došlo k zásahu do jej základného práva na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietáhov.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Súčasťou vyjadrenia okresného súdu je chronologický prehľad procesných úkonov realizovaných v napadnutom konaní a vyjadrenie zákonného sudcu, v ktorom uvádza, že vykonávaniu pojednávania vo všeobecnosti bráni zákonná prekážka, ktorou je § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z., podľa ktorého „... v čase mimoriadnej situácie alebo núdzového stavu a) súdy vykonávajú pojednávania, hlavné pojednávania a verejné zasadnutia len v nevyhnutnom rozsahu“ (znenie účinné do 18. januára 2021), resp. „... v čase mimoriadnej situácie alebo núdzového stavu a) súdy vykonávajú pojednávania, hlavné pojednávania a verejné zasadnutia len v nevyhnutnom rozsahu“

ustanovenom všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý vydá Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky“ (znenie účinné od 19. januára 2021). Podľa zákonného sudcu, keďže uznesením vlády Slovenskej republiky č. 111 z 11. marca 2020 bola na celom území Slovenskej republiky s účinnosťou od 6.00 h 12. marca 2020 vyhlásená mimoriadna situácia, ktorá dosiaľ nebola odvolaná, trvá tým aj zákonná prekážka podľa už uvedeného zákonného ustanovenia. Zákonný sudca je toho názoru, že vo veciach, ktoré aktuálne znesú odklad, budú môcť sudy konať až po tom, čo pominie ohrozenie zdravia vírusom COVID-19 alebo Národná rada Slovenskej republiky zruší § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. Podľa názoru zákonného sudcu zo spisu nevyplýva a sťažovateľka ani netvrdí, že by jej vec vedená pod sp. zn. 4 Cb 22/2019 spadala pod tie prípady, v ktorých je nevyhnutné konať, teda kde prejednanie veci má prednosť pred ochranou zdravia. Zároveň upozorňuje na dlhodobú preťaženosť okresného súdu. Predseda okresného súdu konštatuje, že s odkazom na čl. 48 ods. 1 ústavy nemôže vec bez ďalšieho odňať zákonnému sudcovi. Vo vzťahu k prezentovaným názorom zákonného sudcu sa už obrátil na Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky so žiadosťou o zaujatie stanoviska. V dotknutom senáte zákonného sudcu podlieha dohľadu viac ako tridsať spisov z rovnakých dôvodov ako v prejednávanej veci, ministerka spravodlivosti Slovenskej republiky podala proti sudcovi 11. mája 2022 disciplinárny návrh. V závere žiada ústavný súd o podrobnejšie vysporiadanie sa s právnym názorom zákonného sudcu pre účely ďalšieho postupu v zmysle zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

II.2. Replika sťažovateľky:

6. Sťažovateľka vo svojej replike k vyjadreniu okresného súdu oznámila, že aj pojednávanie nariadené na 21. február 2023 bolo opäť zrušené z rovnakého dôvodu existencie zákonnej prekážky a nový termín bol stanovený na 2. máj 2023. Zdôrazňuje, že predmetný stav (nezaplatenie pohľadávky žalovaným) ju takmer priviedol k bankrotu a ukončeniu podnikania. Pripomína, že priesťahy v konaní vznikli už pred vyhlásením mimoriadnej situácie a že neobstojí argument o ochrane verejného zdravia, keďže v súčasnosti je pandemická situácia dlhodobo stabilizovaná.

7. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania a predloženého spisu okresného súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Predmetnom posúdenia ústavného súdu po prijatí ústavnej sťažnosti sťažovateľky na ďalšie konanie bol postup okresného súdu v napadnutom konaní z hľadiska existencie a príčin vzniku zbytočných priesťahov, a teda či jeho postupom došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným

rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

10. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou a s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva [(ďalej len „ESLP“), rozsudok ESLP vo veci Frydlander v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96] zohľadňuje v rámci okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESLP vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko, m. m. II. ÚS 32/02, III. ÚS 241/2017, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií preto ústavný súd posudzoval aj ústavnú sťažnosť sťažovateľky.

12. Pokiaľ ide o prvé dve kritériá, môže ústavný súd konštatovať, že rozhodovanie o návrhu na zaplatenie pohľadávky tvorí bežnú a pravidelnú rozhodovaciu prax všeobecných súdov a že ani správanie sťažovateľky ako strany sporu rozhodne negatívne neovplyvnilo celkovú dĺžku napadnutého konania.

13. Hodnotiac tretie kritérium, a to samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní, ústavný súd konštatuje, že okresný súd v počiatočnej fáze napadnutého konania po podaní návrhu v apríli 2019 a po následnom uhradení súdneho poplatku v júni 2019 vydal vo veci platobný rozkaz. Ten bol na základe podaného odporu uznesením z 8. augusta 2019 zrušený. Následne do decembra 2019 okresný súd realizoval úkony spojené doručovaním vyjadrení strán sporu. V júni 2020 uznesením uložil sťažovateľke zaplatiť preddavok na trovy dôkazu a nariadil termín pojednávania na 18. november 2020. Od daného momentu boli opakovane nariadované a zrušené termíny pojednávania (17. marca 2021, 15. júna 2021, 19. októbra 2021, 11. januára 2022, 24. marca 2022, 11. augusta 2022, 22. novembra 2022, 21. februára 2023, 2. mája 2023). Ústavný súd bez potreby podrobnejšej analýzy uzatvára, že v napadnutom konaní nesporne došlo k zbytočným prietahom dosahujúcim ústavnoprávnu intenzitu, ktoré boli spôsobené absolútnou nečinnosťou okresného súdu, a to tak zákonného sudcu, ako aj nie dôslednou riadiacou činnosťou jeho predsedu.

14. Napriek tomu, že priebeh napadnutého konania bol v rokoch 2020 a 2021 nepochybne poznačený aj objektívnou skutočnosťou spojenou s pandemickou situáciou spôsobenou ochorením COVID-19 a naň nadväzujúcimi zákonnými obmedzeniami vydanými v záujme zamedzenia šírenia tohto ochorenia, čo vzal ústavný súd pri rozhodovaní do úvahy, i počas nej však prevažovali obdobia, v ktorých okresnému súdu nič nebránilo v tom, aby v spore sťažovateľky konal a meritórne rozhodol. Aktuálne je nariadený termín pojednávania na 2. máj 2023, z čoho možno uzavrieť, že k reálnemu prejednaniu a rozhodnutiu veci sťažovateľky v dohľadnej dobe nedôjde.

15. Ako už naznačil predseda okresného súdu vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti, prejednávaná sťažnosť sťažovateľky na prietahy v konaní nie je v predmetnom súdnom oddelení okresného súdu

ojedinelá. Aj ústavný súd už vyslovil porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov iných sťažovateľov postupom okresného súdu (rovnakého súdneho oddelenia, resp. zákonného sudcu) napr. v nálezoch č. k. II. ÚS 3/2022 z 27. apríla 2022, IV. ÚS 193/2022 z 26. mája 2022 a I. ÚS 283/2022 z 3. novembra 2022.

16. V poslednom citovanom náleze sa ústavný súd obširne zaoberal aj právnym názorom zákonného sudcu o existencii zákonnej prekážky znemožňujúcej konanie pojednávania. Uviedol, že subjektívny názor zákonného sudcu o nemožnosti realizovať pojednávania pre pretrvávajúcu prekážku podľa § 3 ods.1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. (v spojení so znením vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávania, hlavných pojednávania a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu v znení neskorších predpisov) a na to nadväzujúci postup okresného súdu spočívajúci v opakovanom zrušení termínov riadne nariadených pojednávania nie je možné akceptovať. Nezistil žiadnu objektívnu prekážku, ktorá by bránila riadnemu ústnemu prejednávaniu sporu sťažovateľky, a to minimálne od skončenia ostatného obdobia prísnych protipandemických opatrení, teda nateraz od 22. februára 2022 (zrušenie vyhláseného núdzového stavu uznesením vlády Slovenskej republiky č. 695 z 24. novembra 2021, pozn.).

16.1. Argumentácia zákonného sudcu s poukazom na pretrvávajúcu mimoriadnej situácie na území Slovenskej republiky a z toho vyplývajúcu nemožnosť uskutočniť „hlavné“ pojednávania vo väčšine pridelených vecí sa síce formálne opiera o oznam Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, že „*mimoriadna situácia, vyhlásená vládou Slovenskej republiky od dňa 12. marca 2020 z dôvodu ohrozenia verejného zdravia II. stupňa v dôsledku pandémie infekčného ochorenia COVID-19, ostáva naďalej v platnosti*“, ktorý mu však v nijakom nemôže brániť v tom, aby si riadne plnil svoje sudcovské povinnosti (§ 30 ods. 4 až 6 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a príslušných a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako aj čl. 17 a § 179 CSP). Keďže na obmedzenie pojednávania za aktuálnej situácie šírenia ochorenia COVID-19 už nie je daný žiaden dôvod (m. m. I. ÚS 283/2022).

17. Tvrdenie zákonného sudcu o nadmernej zaťažnosti zákonných sudcov i ostatných pracovníkov okresného súdu je síce možné vnímať ako objektívne, na strane druhej však ústavný súd opakuje, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších zamestnancov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 3/2020, I. ÚS 363/2020).

18. Po zohľadnení dĺžky napadnutého konania a komplexnom posúdení všetkých okolností daného prípadu (takmer štyri roky bez vykonania jediného pojednávania) tak ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní boli spôsobené zbytočné prietahy, čím došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

19. Keďže napadnuté konanie v čase rozhodovania o ústavnej sťažnosti nie je stále skončené, ani rozhodnuté, ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona

o ústavnom súde formuloval všeobecnému súdu príkaz konať (bod 2 výroku nálezu), pričom okresný súd je povinný postupovať striktnie podľa zásad koncipovaných v čl. 17 CSP a vec bez zbytočného odkladu prejednať.

20. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

21. Ústavný súd pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu. Berúc do úvahy najmä obdobie právnej neistoty sťažovateľky a všetky ostatné okolnosti prípadu, majú na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie ujmy pocítovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur za primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku tohto nálezu) a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľky nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

22. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 739,66 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

23. Ústavný súd pri vyčíslení náhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Advokátovi patrí náhrada trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (príprava a prevzatie veci, podanie ústavnej sťažnosti) (úkon v hodnote 193,83 eur plus režijný paušál 11,87 eur). A za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2023 (replika sťažovateľky) v hodnote 208,67 eur plus režijný paušál 12,52 eur. Trovy konania, zvýšené o 20 % DPH tak predstavujú sumu 758,53 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

24. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 16. februára 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu